

sa pojmovima, kada ih megjusobno udružuje ili razlučuje, to znači rasugjivati. Kada pojedine sudove udružuje ili razlučuje, to se zove izvagjanje. Čitav jedan govor nije drugo, nego izvagjanje iz nekih pretpostavljenih principa onoga za- glavka, koji se je postavio kao tema govoru iliti prijeporno pi- tanje. (Nastavit će se.)

Bilješke iz bogoslovske literature.

Juridička bilješka.

O celibatu. Celibat je postao opet predmetom diskusije. Svakim danom sve više prodire na javu mišljenje, da bi bilo potrebno ukinuti celibat. Glas svoj dižu svećenici i svjetovnjaci, ovi potonji za to, jer ih oni prvi u pomoć zovu. Takav pokret razmahao se je poglavito u Češkoj u tamošnjem kleru, a kao neki odjek dolazi i k nama. Dobro će biti zato, da se koja čuje i s naše strane. Valja u toj stvari imati ponajprije bistre pojmove, jer onda je laglje zauzeti stanovište u tom pitanju. Fiksirajmo 1. što je celibat, 2. zašto je uveden.

I. Prije svega potrebno je imati pravi pojam o celibatu. Latin- ska riječ caelibatus znači bezženstvo, caelebs zove se momak, koji još nije oženjen. U crkvenom pravu znači ta riječ dužnost ili obvezu, koja postoji za klerika, koji je primio više redove, da u stanju bezženstva živi i čuva čistoću, t. j. da se uzdržaje od svake tjelesne naslade kako one, koja nikomu nije dozvoljena tako i one, koja je oženjenima dozvoljena. Ova je dužnost neposredno skopčana sa primanjem viših redova, tako te nitko ne dobiva sv. red subdjako- nata (s kojim redom počima ta obveza), a da ne prima na sebe i tu dužnost. Ta je veza između celibata i viših redova tako uska, da obveza postoji i u onom slučaju, kad ne bi primatelj sv. reda za nju znao i ne bi imao volje prihvatiti je. Ta obveza u svojim pravnim posljedicama izjednačena je sa zavjetom čistoće, tako te su svi grijesi bludnosti, i nutarnji i vanjski što ih počini klerik višega reda ne samo grijesi bludnosti nego i svetogrđa. Celibat ne sadržaje samo ovu obvezu u sebi, koja potječe od zakona Božijega »Ne sagriješti bludno« i nametnuta je svim ljudima neoženjenim, da se uzdržavaju od grijeha bludnosti i čuvaju sv. čistoću, doklemgod po svojoj volji i de facto u tom stališu bezženstva ustraju: nego sadrži upravo tu obvezu, koju imaju klerici ili nadarbenici od crkvenoga zakona nametnutu, da se uzdrže od ženidbe, ili ako su oženjeni, da se uzdrže od prava svoga, od porabe. Ovu je obvezu ovim zgodnim riječima

iskazao sv. Leon I. Papa: *Et qui habent (uxores), sint tanquam non habentes, et qui non habent, permaneant singulares* (c. 1. D. 32).

Ovaj je zakon negativan, u koliko zabranjuje ženidbu ili porabu njenu, ali u tom ne stoji savršenstvo celibata. Ovaj isti zakon je i pozitivan, jer nalaže obdržavanje savršene čistoće po zavjetu. Crkva je osim toga svoj zakon, svoju zabranu ženidbe i obvezu koja od zavjeta potječe a božanskog je prava učvrstila još time, da je izdala zakon, koji unatoč zakona o celibatu pokušanu ženidbu nevaljanom i ništetnom čini.

Obveza na celibat potječe iz zavjeta; ali budući da nitko ne može valjano zavjetovati se protiv svoje volje, to u slučaju da klerik primi sv. red od svoje volje, ali zavjetom se ne će da obeveže na savršenu čistoću, u tom slučaju postoji obveza ne od zavjeta, nego od zakona crkvenoga, isto tako čvrsta i teška, da u praksi nema razlike između ova dva napomenuta slučaja. Ta obveza je uvjetna i privremena u klerika, koji su dobili samo niže redove, jer oni, prije nego prime sv. red sudjakonata, slobodni su i mogu se oženiti, ali tim prestaju biti klerici. (Sr. can. 132. §. 2.). Ali čim klerik postane sudjakon, ta obveza postaje absolutna i vječna.

II. Zašto je uveden celibat? Uzroci za uvođenje celibata nisu uzroci nužde, kao da ne bi inače moglo biti, nego su uzroci shodnosti i velike koristi, koja odatle proizvire za dobrobit Crkve, a po tom i za spasenje ljudi. Prvi takav razlog jest djevičanstvo Crkve. 1. Djevičanska Crkva hoće da ima i djevičansko svećenstvo. Dok je svećenstvo u Židovâ i poganâ po tjelesnom rođenju uvedeno, — očevu svećeničku službu naslijedio je sin, kao što redovito biva kod obrtnika i trgovca — utemeljio je djevičanski od djevice rodeni veliki svećenik Isus Krist svoju Crkvu kao dio svoga djevičanskoga tijela, kojemu je on glava, a u djevičanskoj Crkvi svojoj utemeljio je on mjesto svećenstva po tjelesnom radanju svećenstvo novoga zavjeta, koje nastaje po djevičanskom radanju sv. reda. U tome valja tražiti najdublji razlog uredbe svećeničkog celibata i njegov temelj. Celibat je specifičnu kršćanskoga svećenstva. I celibat i ženidba svete su i božanske uredbe, ali ona je savršenija i bolja od ove. Ona je čista, a imade u židovstvu i poganstvu tek neki trag. Što je židovsko i pogansko svećeništvo učiniti moglo, da se uzdrži čisto, to je učinilo. Baštinom od otaca naslijedilo je svećeničku službu i dalje ju opet predavalo svojemu potomstvu, nije moglo živjeti u celibatu, već u ženidbi; ali za to je barem u čistoći t. j. u uzdržavanju od općenja sa svojim ženama živjeti moralo za vrijeme službe u hramu i prikazivanju žrtava. Ali u novom zavjetu, kad kršćansko svećenstvo prikazuje danovice, po cijelom svijetu, od istoka do zapada sunca, žrtvu nekrvnu, čistu i neokaljanu, valja da u savršenoj čistoći obavlja svoju svetu službu. Ako se dakle djevičanska čistoća kršćanskoga svećeništva dovodi

iz naravi službe, onda se samo po sebi razumije da je zakon celibata svećeničkoga podesan i svrsi shodan zakon.

2. K ovomu glavnom razlogu pridolaze i ostali. Svećenstvo će jamačno najlaglje i najbolje svoju svrhu postići onda, ako živi u stališu, koji je za to najpodesniji. A koja je svrha svećenstva? Zadaća je svećenstva, da ljude privede pod gospodstvo Kristovo i pod tim da ga uzdrži. U tu svrhu dobilo je vlast naučavati, sv. sakramente dijeliti i upravljati povjerenim dušama odgajajući ih i posvećujući ih. A za to je neoženjeni svećenik sposobniji od oženjenoga. Dakle valja da žive u celibatu. U tom smislu govori sv. Pavao (I. Cor. 8, 32 i sl.): »Tko je bez žene, zabrinut je za ono, što je Gospodinovo, da Bog omili; a tko je sa ženom, zabrinut je za ono, što je svijeta ovoga, da ženi ugoditi i razdijeljen je«. A tko treba da bude manje razdijeljen, tko treba da potpuno Bogu pripada, da što uspješnije poradi oko spasenja duša, ako ne svećenik? I nuto taj bitni uvjet — biti nerazdijeljen — za obavljanje službe svoga zvanja jedino se postizava u celibatu, u tom stališu može on nesmetano zabrinut biti za ono, što je Gospodinovo. Tu istu misao istaknuo je rimski car Justinijan u zakonu (L. 42. § 1. Cod. de episc. et cler.) »Vix fieri potest, ut vacans huius quotidianae vitae curis, quas liberi creant parenti maximas, omne studium omnemque cogitationem circa divinam liturgiam et res ecclesiasticas consumat. Oportet enim episcopum minime impeditum affectionibus carnalium liberorum, omnium fidelium esse patrem.« Dapače ovaj car išao je u svojim zahtjevima dalje nego li Crkva, jer nije dozvoljavao, da se udovac sa djecom zaredi za biskupa. Te naredbe crkva nije priznala, a kasnije car Leon Mudri ukinuo ju je.

3. Ako svećenik nema obitelji, ako on nesmetan i nerazdijeljen jedino za svoje zvanje živi i svoju svrhu pred očima ima, to je on time i neodvisan postao u opće, a napose neodvisan od svjetovne oblasti. I to je opet jedan novi razlog shodnosti, koji vojuje za celibat. Svećenik je naravno kao građanin dužan poslušnost i svjetovnoj oblasti. A kao svećenik kao sluga Božji i Crkve njezine dužan je slušati Boga i Crkvu i njihove zakone obdržavati. A kad nastane kolizija, Crkva zahtijeva od svoga svećenstva, da se pokore zakonu Božjem ili crkvenom bez obzira nato, da li će se oni zamjeriti svjetovnoj oblasti. Isto tako može nastati potreba, da se svećenik mora posvetiti službi kod bolesnika i umirućih u slučaju kužne bolesti. Jedno i drugo će duhovna oblast svakako laglje postići od neoženjenih svećenika, nego li onih, koji su dužni u obzir uzeti ženu svoju i djecu. Celibat je dakle i u tom pogledu veoma podesno sredstvo da se postigne svrha svećenstva.

4. Imade još jedan važan razlog za celibat, a potvrđuje ga iskustvo. Kod podjeljivanja naime crkvenih službi i s njima skopčanih nadarbina ne smije po crkvenom pravu odlučivati krvno rođinstvo i slične sveze. Narav ljudska je u tom pogledu slaba i po-

pustljiva, tako je i u crkvenoj povjesti dobro poznato, koliko se je Crkva morala boriti protiv nepotizma i sličnih obzira, jer su biskupi nebrojeno puta podjeljivali nadarbine svojim sinovcima i drugim rođacima pretpostavljajući ove drugim svećenicima sposobnijim. Ako dakle ta krvna sveza toliko nepravde nanosi crkvenoj disciplini, i pokraj uvedenog celibata, kud i kamo veću bi nepravdu nanijela za slučaj ukinuća celibata, jer bi tada ocevi svojoj djeci ili barem zetovima nastojali priskrbiti nadarbinu i tako povrijedili pravednost, spram drugih sposobnijih. Pravoslavna Crkva dosta nam pri mjera daje u tom pogledu a anglikanska isto tako. Zato Crkva katolička čuva brižno zakon celibata i budno pazi na izvršavanje njegovo. (Sr., o tom Wernz, Ius. decret. tom. II. n. 196. s. 22 Galante, Fontes iuris can. selecti pg. 380. seqq. Zitelli Apparatus iuris eccl. pg. 395. seqq. Philipps u Kirchenlexiconu kod r. Cölibat str. 584. i sl.)

Recenzije.

Ehrle Franz S. I.: Grundsätzliches zur Charakteristik der neueren und neuesten Scholastik. U vel. 8-ij str. IV + 32. Freiburg 1918. Herder'sche Verlagshandlung. Cijena 1 M.

Ova je knjižica kao prilog časopisu »Stimmen der Zeit«, i to šesta sveska prve serije pod naslovom »Kulturfragen«. Ona sadržaje studiju učenjaka prvoga reda, koji nastoji pokazati, što je moguće jasnije i oštrije, kojim se smjerom ima poći kod proučavanja skolastičke filozofije i teologije. Taj smjer izvodi on iz naravi same stvari, iz historijskog razvitka skolastike ter iz uputa svete Stolice. On ne polemizuje, on ne polazi s apologetskog stanovišta, nego svoje izvode crpi iz starine kao i iz novijeg doba. Sve se imade u sklad dovesti, i ono što je naravni razum u epohama visoke kulture stekao, i ono što je kršćanskom objavom pročišćeno i povećano, kao i ono što je znanstveno istraživanje kroz stoljeća opravdalo; sve se to imade organički izgraditi i dopuniti onim, što novo doba kao svoje iznašašće pruža. Prema tomu dokazuje pisac, kako su opravdani i umjereni zahtjevi, što ih papa dubokoumni Leon XIII. i

njegovi nasljednici stavljaju učiteljima i učenicima kod proučavanja skolastičke filozofije i teologije. Njegovi izvodi, mogu služiti za orijentaciju i onima, koji slijede stari pravac kao i onima, koji se drže novoga. Dr. P a z m a n.

Harapin O. Teofil: Razum i vjera. Prva sveska »Savremenih pitanja« vjersko-znanstvenih rasprava za naobražene krugove. Mostar 1918. U maloj 8-ij str. 83. Cijena 2 K. Stalna pretplata za prvih 5 svezaka iznosit će 8 K. Pretplatu prima; Hrvatska tiskara F. P. u Mostaru.

Pisac ove prve sveske razlaže tuj filozofske istine o razumnoj spoznaji, o postanku njezinom t. j. kako nastaje razumna spoznaja, koja joj je svrha i koje su joj granice. O tom u prvom dijelu svoje knjižice. Doznajemo tuj u kratko i jasno, što se je sve tvrdilo i učilo o tom pitanju, koje skolastici zovu de origine idearum, a moderni zovu to noetikom. Prikazan je tradicionalizam, inatizam, idealizam i antologizam i prava nauka kršćanske filozofije. Važno je pogl. II. o svrsi razumne spoznaje. Istinu valja da razum upozna, a kriterij istine jest